

Rekenkamer Zaanstad

Weesperstraat 105A
1018 VN Amsterdam

Gemeente Zaanstad
T.a.v. de gemeenteraad
Postbus 2000
1500 GA Zaandam

datum 24 oktober 2023
ons kenmerk RZ_23_028
behandeld door J. Kooij
onderwerp Observaties bij de Begroting 2024 van Zaanstad
bijlagen (1) Reconstructie verloop stelpost Groei van de stad

Geachte leden van de gemeenteraad,

In deze brief geven wij u aandachtspunten en vraagpunten bij de Begroting 2024 van Zaanstad. Deze brief schrijven wij in het kader van onze Monitor informatie Zaanse financiën. In deze monitor volgen wij de financiële ontwikkelingen in Zaanstad. Dat doen wij aan de hand van het lezen van gemeentelijke financiële stukken, in dit geval de begroting 2024. Wij hebben voor deze brief de Begroting 2024 niet uitputtend geanalyseerd, maar we hebben ons gericht op zaken die ons zijn opgevallen. In deze brief vragen wij uw aandacht voor zeven onderwerpen.

Het gaat om de volgende onderwerpen:

- 1 Opvallende dalingen in meerjarige budgetten
- 2 Vergelijkbaarheid cijfers begrotingsjaar 2023
- 3 Stijging leges dienstverlening
- 4 Versnipperde informatie Pact Zaandam Oost
- 5 Scherper aan de wind varen
- 6 Planningsoptimisme
- 7 Groei van de stad

Opvallende dalingen in meerjarige budgetten

In de Begroting 2024 zijn de financiële ontwikkelingen van de budgetten op programma- en productniveau weergegeven voor de periode 2023 - 2027. Het valt op dat vooral de verschillen van het begrotingsjaar 2024 ten opzichte van 2023 worden toegelicht. Wij hebben geen systematische verklaring van de financiële ontwikkeling van de budgetten op programma- dan wel productniveau gevonden voor 2025 en later. Hoewel voor die jaren wel sprake is van aanzienlijke dalingen van sommige budgetten. De Voorjaarsnota 2023-2027 biedt hierover evenmin inzicht. In de Begroting 2024 vielen ons de volgende dalingen op, waarvoor we geen verklaring konden vinden in de programmatoelichtingen:

- *Programma Kansengelijkheid - product Actief burgerschap*: Begrote lasten dalen van € 36,6 miljoen in 2024 naar € 11,3 miljoen in 2027.¹

- *Programma Verstedelijking – product Gebiedsontwikkeling*: Begrote lasten dalen van € 37,4 miljoen in 2024 naar € 9,2 miljoen in 2027.²
- *Programma Verstedelijking – product Mobiliteit*: Begrote lasten dalen van € 5,4 miljoen in 2024 naar € 2,7 miljoen in 2027.³
- *Programma Duurzaamheid – product Klimaatbestendige, groene en gezonde omgeving*: Begrote lasten dalen van € 13,8 miljoen in 2024 naar € 8,6 miljoen in 2027.⁴
- *Programma Duurzaamheid – product Klimaatneutraal 2030-2040*: Begrote lasten dalen van € 5,9 miljoen in 2024 naar € 1,6 miljoen in 2027.⁵
- *Programma Gezondheid – product Jeugdhulp*: Begrote lasten dalen van € 79,9 miljoen in 2024 naar € 73,1 miljoen in 2027.⁶

Vraagpunt: Wij raden de gemeenteraad aan om het college te vragen om een inhoudelijke toelichting op de daling van bovenstaande financiële budgetten.

Vergelijkbaarheid cijfers begrotingsjaar 2023

In de Begroting 2024 wordt het meerjarige beeld voor de jaren 2024 - 2027 regelmatig afgezet tegen het begrotingsjaar 2023. De cijfers uit het begrotingsjaar 2023 bieden een nuttig perspectief op de meerjarige ontwikkelingen. Het is daarmee mogelijk om opvallende ontwikkelingen te identificeren en op zoek te gaan naar het verhaal achter deze ontwikkelingen. Het is dan wel belangrijk dat duidelijk is wat de bron is voor de cijfers van het begrotingsjaar 2023 en dat de cijfers daar correct aan ontleend zijn. In de Begroting 2024 wordt aangegeven dat de vergelijkende cijfers overeenkomen met de standen uit de Voorjaarsnota 2023-2027. Echter, de getoonde begrotingscijfers voor 2023 lijken in een aantal gevallen niet overeen te komen met de Voorjaarsnota 2023-2027. Het meest in het oog springende verschil doet zich voor bij het programma Verstedelijking, waarvan de cijfers in de onderstaande tabel worden getoond. Ook bij andere programma's vallen er (kleinere) verschillen op. Als gevolg van deze verschillen wijkt het saldo van baten en lasten voor het begrotingsjaar 2023 in de Begroting 2024 in totaal € 1,8 miljoen af van de financiële cijfers over het begrotingsjaar 2023 zoals gepresenteerd in de Voorjaarsnota 2023-2027.

Tabel 1. Verschillen begrotingscijfers 2023 programma Verstedelijking in de Begroting 2024 en in de Voorjaarsnota 2023

x € 1.000	Begrotingscijfers 2023 in Begroting 2024	Begrotingscijfers 2023 in Voorjaarsnota 2023-2027	Vershil
Baten	103.824	122.676	18.852
Lasten	153.230	173.795	20.565
Saldo	49.406	51.119	1.713

Bron: Voorjaarsnota 2023-2027, Begroting 2024 en bewerking rekenkamer

Vraagpunt: Wij raden de gemeenteraad aan om het college te vragen om een verduidelijking van de bron voor de vergelijkende financiële cijfers over het lopende begrotingsjaar 2023 die in de Begroting 2024 worden gepresenteerd.

Stijging leges dienstverlening

Lokale heffingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van gemeenten. De lokale heffingen bestaan onder meer uit leges. Daarbij vallen de ontwikkeling van de leges voor 'Algemene dienstverlening' en de leges voor 'dienstverlening Fysieke leefomgeving/omgevingsvergunningen' op door hun stijging. Gezamenlijk stijgen deze leges met een bedrag van in totaal rond de € 3,5 miljoen ten opzichte van de Begroting 2023.⁷ Deze stijgingen worden echter niet toegelicht in de paragraaf lokale heffingen van de Begroting 2024. Wél lezen wij op verschillende plaatsen in de Begroting 2024 beschrijvingen van ontwikkelingen die mogelijk een verklaring kunnen vormen voor de stijging, maar deze passages bieden geen uitsluitend hierover.

- Voor de Leges Algemene dienstverlening wordt in de toelichting beschreven dat met ingang van 1 januari 2024 de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) in werking treden. Ook wordt gewezen op de fiscale juridische, financiële en uitvoeringstechnische impact.^{8,9} Maar uit de Begroting 2024 wordt niet duidelijk of, en in hoeverre, dit de verklaring is voor de stijging van de opbrengsten uit de bijbehorende leges met 22,5% naar € 3,9 miljoen in 2024 met een kostendekkendheid van 98,9% (2023: € 2,2 miljoen, 97% kostendekkendheid¹⁰).
- De Leges onder dienstverlening Fysieke leefomgeving/omgevingsvergunningen worden in de paragraaf Lokale Heffingen niet toegelicht, hoewel de stijging ten opzichte van 2023 met 44,6% nog groter is. De geraamde opbrengst stijgt van € 5,9 miljoen in 2023 (kostendekkendheid: 95,3% / 94,5%^a) naar € 7,7 miljoen in 2024 (kostendekkendheid: 93,4%). Elders in de Begroting 2024 wordt bij Burgerzaken gewezen op relevante ontwikkelingen in 2024, waaronder nieuwe wetgeving en een verwachte verrijfvoeding van het aantal aanvragen reisdocumenten.¹¹

Vraagpunt: Wij raden de gemeenteraad aan om het college te vragen om een toelichting op de stijging van de geraamde opbrengsten uit leges 'Algemene dienstverlening' en 'dienstverlening Fysieke leefomgeving/omgevingsvergunningen'.

Versnipperde informatie Pact Zaandam Oost

In de Begroting 2024 is een Paragraaf 3.8 Zaandam Oost opgenomen.^b Deze paragraaf heeft als doel inzicht te geven in de aanpak in het gebied Zaandam Oost.¹² Dit initiatief sluit aan op de door de gemeenteraad aangenomen motie voor het verbreden van de Pact aanpak in Poelenburg en Peldersveld naar andere wijken die vergelijkbare problematiek hebben. Dit gebied tezamen is Zaandam Oost. In het Pact Zaandam Oost 2023-2043: 'We zien je in Zaandam', staan vijf thema's.^c Die vijf thema's zijn in de paragraaf voorzien van ambities voor de komende tien tot twintig jaar, passend bij de periode van het Pact. De doelen zijn redelijk concreet, maar tussentijdse piketpalen voor de komende drie tot vier jaren ontbreken, evenals informatie over hoeveel financiële middelen het college heeft gebudgetteerd. De middelen staan wel fragmentarisch in de begroting, zoals bijvoorbeeld in het programma

^a Voor het begrotingsjaar 2023 werd bij de verwachte kostendekkendheid onderscheid gemaakt tussen de eerste helft van het jaar en het tweede vanwege de toen verwachte invoering van de Omgevingswet medio 2023, als gevolg van de vertraagde invoering van de Omgevingswet wijkt het totaal aan verwachte leges in de Begroting 2023 af van de gepresenteerde vergelijkende cijfers over het begrotingsjaar 2023 in de Begroting 2024 (bron: Begroting 2023, p.122 en Begroting 2024, toelichting op tabel overzicht lokale heffingen, p.132).

^b Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, p.217-220

^c Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, p.218

Kansenongelijkheid: beïnvloedbare kosten Pact Zaandam Oost (€ 0,8 mln)¹³ en beperkt beïnvloedbaar voor het Pact Zaandam Oost (€ 0,1 mln).¹⁴

Voorbeelden van doelen met een lange horizon in de paragraaf Zaandam Oost:

- Jeugd: “We streven ernaar dat kinderen en jongeren uit Zaandam Oost in 10 jaar meer toegroeien naar het gemiddelde in Zaanstad op alle indicatoren.”¹⁵
- Armoede: “Onze ambitie is dat de wijken van Zaandam Oost in 2040 op het gebied van armoede, schuldenproblematiek en werk op het gemiddelde zit van Zaanstad.”¹⁶

Aandachtspunt: Wij raden de gemeenteraad aan om op te letten dat de paragraaf Zaandam Oost in toekomstige P&C documenten aan informatiewaarde wint en inzicht geeft in de doelen die het college op de korte termijn nastreeft en de (extra) middelen die daarvoor beschikbaar worden gesteld.

Scherper aan de wind varen

In de Begroting 2024 worden dertien zogenaamde ‘ruimtescheppende maatregelen’ beschreven: maatregelen die “ruimte zouden bieden in de begroting” en die “direct realiseerbaar zijn”.¹⁷ Gezamenlijk leiden de ruimtescheppende maatregelen in de periode 2024-2027 tot een besparing van tussen de € 5,7 mln en € 7,0 mln per jaar.¹⁸ Een deel van de financiële ruimte van de 'ruimtescheppende maatregelen' is gevonden vanuit de denklijn 'scherper aan de wind varen'. De denklijn 'scherper aan de wind varen' houdt in dat Zaanstad kijkt waar het mogelijk is om iets meer risico te nemen bij het budgetteren. Concreet wordt een aantal maatregelen voorgesteld waarbij Zaanstad het verantwoord acht om scherper te ramen en minder voorzichtigheid in te bouwen bij ramingen. Twee omvangrijke maatregelen zijn het scherper begroten van de verwachte renteontwikkeling waarbij met toekomstige rentestijgingen na 2024 geen rekening meer wordt gehouden ('bijstellen van de renteraming') en het scherper begroten van de Algemene uitkering. Samen zijn deze twee maatregelen goed voor, naar verwachting, € 3,5 miljoen aan financiële ruimte in 2027.¹⁹

Tabel 2. Financiële ruimte door scherper begroten rente en Algemene uitkering

Financiële ruimte x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Renteraming bijstellen ^d	100	1.200	1.200	2.000
Algemene uitkering scherper begroten ^e	-	500	1.000	1.500

Bron: Zaanstad, Begroting 2024, p.13

^d “Bij het berekenen van de rentecomponent hielden we altijd rekening met een renteraming in de toekomst en daarop een additionele jaarlijkse stijging als buffer. Met het scherper begroten blijven we de rente van volgend jaar voor de begroting ramen, maar laten we extra jaarlijkse ophoop voor de jaren daarna (buffer) in de raming achterwege. Dit levert lagere verwachte rentelasten op.” (Begroting 2024, p.14)

^e “Een component van de algemene uitkering betreft een toevoeging vanuit het btw-compensatiefonds. Jaarlijks wordt het niet bestede deel aan het gemeentefonds toegevoegd. Bij de begroting werd altijd rekening gehouden met een afbouw van deze component. De afgelopen jaren is dit niet het geval geweest. Daarom is nu (in het kader van het scherper aan de wind varen) deze afbouw eruit gehaald.” (Begroting 2024, p.14)

De keerzijde van het winnen van financiële ruimte door meer risico's te nemen bij het budgetteren, is dat het risico op tegenvallers ook toeneemt. Zaanstad onderkent dit in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing waar een analyse wordt gemaakt van de blootstelling aan financiële risico's: de benodigde weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit die bij de Begroting 2024 is berekend, bedraagt € 15,8 miljoen en is maatgevend voor (onder andere) de hoogte van de algemene reserve van Zaanstad. Bij deze analyse wordt beschreven dat de kans op budgetoverschrijdingen als gevolg van scherper aan de wind varen in principe niet als financieel risico wordt meegenomen bij het berekenen van de benodigde weerstandscapaciteit.²⁰

Vraagpunt: Wij raden de gemeenteraad aan om aan het college te vragen om een toelichting op de keuze om bij het berekenen van de benodigde weerstandscapaciteit de financiële risico's die het gevolg zijn van het scherper begroten van de verwachte renteontwikkeling en de Algemene uitkering niet mee te nemen.

Planningsoptimisme

Onderdeel van de maatregelen om financiële ruimte te scheppen is het 'rekening houden met planningsoptimisme' bij investeringen. Zaanstad schrijft dat de ervaring is dat de realisatie van investeringen regelmatig langzamer verloopt dan oorspronkelijk geraamd. Door rekening te houden met dit planningsoptimisme wordt in de begroting met een lager volume aan gerealiseerde investeringen gerekend en, als gevolg daarvan, lagere kapitaallasten. Dit levert naar verwachting een financiële ruimte op van € 1 miljoen.²¹ Wij vinden dit passend gezien deze eerdere ervaringen van Zaanstad en het belang van realistisch begroten. Tegelijkertijd zien we dat in de begroting niet wordt ingegaan op de aannames die ten grondslag liggen aan de omvang van de financiële ruimte van € 1 miljoen. Ook wordt niet beschreven hoe het rekening houden met planningsoptimisme en daaruit voortvloeiende geraamde financiële ruimte zich verhoudt tot de geplande investeringen zoals die in paragraaf 5.1 Investeringen zijn opgesomd.^f Het is denkbaar dat de nieuwe systematiek uiteindelijk ook van invloed kan zijn op de keuzeruimte van de raad bij investeringen. Het is daarom belangrijk dat de gemeenteraad goed kan volgen wat deze nieuwe systematiek om investeringen realistischer te begroten door rekening te houden met planningsoptimisme, precies behelst.

Vraagpunt: Wij raden de gemeenteraad aan om het college te vragen om een nadere toelichting op de nieuwe systematiek van realistischer begroten van investeringen door rekening te houden met planningsoptimisme.

Groei van de stad

Zaanstad verwacht te groeien. Deze groei leidt naar verwachting tot extra opbrengsten, maar ook tot extra kosten. Met de 'Groei van de stad' systematiek houdt Zaanstad rekening met de verwachte extra kosten door groei. Door hiervoor een stelpost op te nemen, reserveert Zaanstad budget voor de verwachte extra kosten in toekomstige jaren. Vervolgens wordt deze stelpost gebruikt als financiële dekking voor de gemaakte kosten. Wij vinden het positief dat Zaanstad de financiële gevolgen van de verwachte groei op deze manier inzichtelijk maakt. De

^f Wel vermeldt het college in de begroting 2024 dat er is uitgegaan "[...] van realisatiecijfers voor de investeringsplanning van 75%. Met deze realisatiecijfers is in [...] de begrote exploitatielasten rekening gehouden." Een zichtbare aansluiting met de begrote financiële ruimte en de investeringen in paragraaf 5.1. Investeringen ontbreekt echter. (bron: Begroting 2024, p.159)

kosten als gevolg van groei hebben echter een zekere mate van onvermijdelijkheid omdat deze het resultaat zijn van een min of meer autonoom proces: groei. Dat betekent dat de keuzeruimte voor de gemeenteraad waarschijnlijk ook beperkt is. Hierna gaan wij op twee aspecten van Groei van de stad nader in.

Inzichtelijk verloop stelpost Groei van de Stad

In verband met de beperkte keuzeruimte is het belangrijk dat het verloop en de inzet van de gevormde stelpost goed te volgen is. Om het verloop van de stelpost Groei van de stad te volgen is het echter nodig om verschillende documenten te raadplegen, zoals de Kaderbrief 2023-2026, de Kaderbrief 2024 - 2027[§] en de Begroting 2024. Wij hebben op basis van die documenten het verloop van de stelpost Groei van de stad gereconstrueerd, zie daarvoor de bijlage. Daaruit blijkt dat Zaanstad in totaal rekening heeft gehouden met mogelijke extra kosten ter hoogte van € 3,9 miljoen in 2024 (oplopend naar € 10,8 miljoen in 2027). Hiervan is inmiddels € 3,4 miljoen in 2024 (oplopend naar € 3,7 miljoen in 2027) aangewend voor de dekking van daadwerkelijke kosten van de groei van de stad. Hierdoor wordt zichtbaar dat de stelpost voor 2024 volledig is ingezet (inclusief een vrijval naar de algemene middelen van € 0,5 miljoen) en dat vanaf 2025 een stelpost resteert van € 2,3 miljoen oplopend naar € 6,6 miljoen in 2027.

Aandachtspunt: Wij raden de gemeenteraad aan op te letten dat het verloop van de stelpost Groei van de stad inzichtelijk te volgen is en blijft.

Toepassing afwegingskader

Het college heeft een afwegingskader vastgesteld om te bepalen welke kosten gedekt mogen worden uit de stelpost Groei van de stad. Eén van de drie criteria uit het afwegingskader is dat het moet gaan om kosten die 'expliciet en direct meebewegen met groei/krimp van de stad'.^h Wij veronderstellen dat het consequent toepassen van dit criterium uit het afwegingskader ertoe leidt dat het veelal om dezelfde samenstelling van kostensoorten zal gaan die ten laste van de stelpost worden gebracht. Het ligt namelijk voor de hand dat het in principe telkens dezelfde soorten kosten zullen zijn die meebewegen met verwachte groei. Het valt ons echter op dat de kosten die met de actualisatie in de Begroting 2024 (als gevolg van een grotere groei van het inwonertal dan verwacht) gedekt worden uit de stelpost qua samenstelling anders lijken te zijn dan de kosten die eerder in de Kaderbrief 2024 - 2027 ten laste van de stelpost zijn gebracht. In de Kaderbrief 2024 - 2027 ging het om kosten voor 'Jeugd' (waaronder sociale wijkteams), 'Armoede en participatie', 'Cultuur, evenementen, buurthuizen en sport' en 'Arealuitbreiding Openbare ruimte'.²² In de Begroting 2024 gaat het om sociale wijkteams ('SWT volumegroei'), 'Toezicht en handhaving' en 'Contact met de inwoners van Zaanstad'.²³

Vraagpunt: Wij raden de gemeenteraad aan om aan het college te vragen om een toelichting op hoe het afwegingskader (met name het criterium 'kosten die meebewegen met de groei/krimp van de stad') voor het inzetten van de stelpost Groei van de stad wordt toegepast.

[§] De Kaderbrief 2024 - 2027 maakt onderdeel uit van de Voorjaarsnota 2023 - 2027. Omwille van de leesbaarheid hanteren wij hierna de term 'Kaderbrief 2024 - 2027'.

^h De overige twee criteria zijn: 'De activiteit behoort tot onze basis gemeentelijke taken' en 'De uitgaven worden gedekt uit de algemene middelen' (bron: Kaderbrief 2024 - 2027, p.11).

Afsluiting

Met deze brief hoop ik u voldoende te hebben geïnformeerd over onze vraag- en aandachtspunten op basis van onze lezing van de Begroting 2024 van Zaanstad. Indien u nog vragen heeft, neem dan gerust contact op met mij. Ook als u suggesties heeft voor financiële onderwerpen die wij in deze monitor zouden kunnen volgen, kunt u dit aan mij laten weten. Deze brief en onze eerdere brieven in het kader van deze monitor kunt u [hier](#) op onze website terugvinden.

Ik vertrouw erop u hiermee voor dit moment voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

drs. A.L. Daalder
directeur Rekenkamer Metropool Amsterdam

Bijlage: Reconstructie verloop stelpost Groei van de stad

In de Kaderbrief 2023-2026 (juni 2022) is de stelpost voor Groei van de stad in de meerjarenraming verwerkt. Het begrotingsjaar 2024 is het eerste jaar waarin sprake is van extra kosten door groei en het daadwerkelijk inzetten van de stelpost 'Groeï van de stad'. In eerste instantie bij de Kaderbrief 2024 - 2027 (uit 2023) waarbij € 1,8 miljoen aan kosten ten laste van de stelpost wordt gebracht. Bij de Begroting 2024 wordt gesignaleerd dat de werkelijke groei van het inwonertal hoger is dan waar aanvankelijk op was gerekend. Daarom wordt de stelpost verhoogd en worden extra kosten ten laste van de (verhoogde) stelpost gebracht. In onderstaande tabel hebben we het verloop van de stelpost en de inzet daarvan om de groei van de stad te dekken gereconstrueerd.

Tabel 3. Verloop stelpost Groei van de Stad

x € miljoen	2024	2025	2026	2027
Stelpost (stand Kaderbrief 2023 - 2026)	2,0	4,3	6,6	8,9 ⁱ
Actualisatie stelpost (Begroting 2024)	1,9	1,9	1,9	1,9
Totaal stelpost (stand Begroting 2024)	3,9	6,2	8,5	10,8
Kosten groei (Kaderbrief 2024 - 2027)	1,8	1,8	2,1	2,1
Actualisatie kosten groei (Begroting 2024)	1,6	1,6	1,6	1,6
Totaal kosten groei (stand Begroting 2024)	3,4	3,4	3,7	3,7
Vrijval stelpost naar algemene middelen	0,5	0,5	0,5	0,5
Restant stelpost (stand Begroting 2024)	0,0	2,3	4,3	6,6

Bron: Kaderbrief 2023 - 2026 (pp.6-7), Kaderbrief 2024 - 2027 (p.8), Begroting 2024 (p.10) en bewerkingsrekenkamer

ⁱ Het begrotingsjaar 2027 maakt geen onderdeel uit van de Kaderbrief 2023 - 2026. Voor deze reconstructie zijn wij ervanuit gegaan dat de beschreven jaarlijkse toename van de stelpost met (structureel) € 2,3 miljoen ook voor 2027 geldt.

Eindnoten

- ¹ Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, p.246.
- ² Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, p.246.
- ³ Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, p.246
- ⁴ Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, p.246
- ⁵ Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, p.246
- ⁶ Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, p.246
- ⁷ Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, p.132
- ⁸ Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, p.134
- ⁹ Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, p.43
- ¹⁰ Gemeente Zaanstad, Begroting 2023, p.122
- ¹¹ Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, p.118
- ¹² Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, p.4
- ¹³ Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, p.29
- ¹⁴ Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, p.29
- ¹⁵ Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, p.218
- ¹⁶ Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, p.219
- ¹⁷ Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, p.13
- ¹⁸ Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, p.13
- ¹⁹ Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, pp.13-14
- ²⁰ Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, pp.137-138
- ²¹ Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, pp.13-14
- ²² Zaanstad, Voorjaarsnota 2023 - 2027, p.11
- ²³ Gemeente Zaanstad, Begroting 2024, p.10